

Богданов О.О., аспірант спеціальності 051 Економіка
Науковий керівник: Смесова В.Л., д.е.н., професор, в.о. завідувача кафедри
економічної теорії та міжнародних економічних відносин
(*Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна*)

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасний розвиток світової економіки характеризується інтенсивною цифровою трансформацією всіх сфер суспільного життя. Цифровізація стає визначальним чинником конкурентоспроможності бізнесу на глобальних ринках, суттєво модифікуючи не лише економічні процеси, але й соціальні відносини та практики. Значущість зазначеної проблематики актуалізується в умовах глобальних викликів, зокрема, пандемії COVID-19, яка прискорила процеси цифрової трансформації та загостила супутні соціальні проблеми [1]. За даними Всесвітнього економічного форуму, країни з розвинутою цифровою інфраструктурою та високим рівнем цифрових компетентностей населення демонструють вищу захищеність від кризових явищ та кращу адаптивність соціально-економічних систем [2].

Трансформація ринку праці є одним із найбільш відчутних соціальних наслідків цифровізації бізнесу. Автоматизація процесів та впровадження штучного інтелекту призводять до суттєвих змін у структурі попиту на робочу силу. За оцінками експертів, до 2030 року близько 85 мільйонів робочих місць можуть бути автоматизовані, водночас з'явиться приблизно 97 мільйонів нових вакансій [2]. Як зазначають А. Колот та О. Герасименко, в умовах цифрової трансформації формується нова соціально-трудова реальність із гнучкими та нестандартними формами організації праці [3].

Цифровізація бізнесу зумовлює фундаментальні зміни в системі підготовки людського капіталу. Трансформується не тільки зміст освіти, але й форми та методи навчання. Особливого значення набуває концепція навчання протягом усього життя як відповідь на швидкі зміни технологій. Згідно з дослідженнями К. Шваба та С. Західі, до 2025 р. близько 50% усіх працівників у світі потребуватимуть перекваліфікації, що пов'язано з розвитком Індустрії 5.0 [2].

В умовах цифрової глобалізації відбуваються зміни в соціальній відповідальності бізнесу. Близько 40% населення планети не мають доступу до інтернету, що суттєво обмежує його можливості участі в цифровій економіці [4]. Цифрова нерівність набуває багатовимірного характеру, проявляючись у різних формах: нерівний доступ до цифрових технологій та інфраструктури, диференціація рівнів цифрових компетентностей, нерівномірність у можливостях отримання економічних та соціальних вигод від цифровізації. Особливо гостро проблема цифрової нерівності постає в Україні, де спостерігаються значні відмінності у доступі до цифрових технологій, продуктів, можливостей різних регіонів, соціальних та економічних груп, територій [5].

Трансформація споживчої поведінки під впливом цифровізації бізнесу є ще одним позитивним соціально-економічним наслідком. Розвиток електронної комерції, цифрових платформ та мобільних додатків суттєво змінює моделі споживання. Формується нова споживча культура, характерними рисами якої є персоналізація пропозицій, інтерактивна взаємодія з брендами, домінування цифрових каналів комунікації. У науковому дослідженні Г. Жосан та Н. Кириченко обґрунтовано, що впровадження цифрових технологій у бізнес-процеси суттєво підвищує ефективність обслуговування споживачів, оптимізує часові

параметри опрацювання клієнтських запитів та створює передумови для диверсифікації товарно-сервісного портфеля підприємств [6]. Необхідно зауважити, що діджиталізація споживчих практик генерує комплекс соціальних викликів у площині забезпечення конфіденційності персоналізованої інформації, реалізації механізмів кібербезпеки та дотримання етичних імперативів у процесі застосування цифрового інструментарію.

За умов цифрової глобалізації нових вимірів набуває соціальна відповідальність бізнесу перед працівниками та суспільством. Зокрема, актуалізуються питання етичного використання даних, забезпечення цифрової інклюзії, мінімізації негативних соціальних наслідків автоматизації та роботизації. Прогресивні бізнес-структури впроваджують програми розвитку цифрових навичок для вразливих категорій населення, інвестують у створення інклюзивних цифрових продуктів та сервісів, розробляють етичні принципи використання штучного інтелекту [5]. Важливим аспектом соціальної відповідальності стає забезпечення балансу між цифровою та фізичною взаємодією, збереження людського виміру бізнес-процесів в умовах тотальної цифровізації.

В умовах розвитку цифровізації бізнесу формуються нові моделі лідерства, системи комунікації та співпраці, підходи до управління талантами. Зростає роль горизонтальних зв'язків, мережових структур, гнучких форм організації праці. Як зазначають Н. Краус та К. Краус, цифрова трансформація сприяє демократизації організаційних культур, підвищенню рівня довіри та соціальної взаємодії в колективах [5]. Водночас актуалізуються проблеми збереження корпоративної ідентичності в умовах віртуалізації робочого середовища, забезпечення психологічного комфорту працівників, попередження цифрового вигорання.

Таким чином, цифровізація бізнесу в умовах глобалізації зумовлює комплексні соціальні трансформації, які мають амбівалентний характер. З одного боку, цифрові технології дають нові можливості для соціального розвитку, підвищення якості життя, розширення доступу до освіти, охорони здоров'я, фінансових послуг. З іншого боку, цифровізація породжує низку соціальних викликів, пов'язаних із трансформацією ринку праці, поглибленням нерівності, етичними аспектами використання цифрових технологій. Ефективне управління соціальними наслідками цифровізації бізнесу потребує застосування системного підходу, який включає поєднання зусиль держави, бізнесу, освітніх інституцій та громадянського суспільства, спрямованих на максимізацію позитивних ефектів та мінімізацію соціальних ризиків цифрової трансформації.

Перелік посилань

1. Donthu N., Gustafsson A. (2020). Effects of COVID-19 on business and research. Journal of Business Research. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.06.008>
2. Schwab K., Zahidi S. (2020). The Global Competitiveness Report Special Edition 2020: How Countries are Performing on the Road to Recovery. World Economic Forum, Geneva, Switzerland. <https://www.weforum.org/publications/the-global-competitiveness-report-2020/in-full/>
3. Колот А.М., Герасименко О.О. (2020). Сфера праці в умовах глобальної соціоекономічної реальності 2020: виклики для України. Фонд ім. Фрідріха Еберта. Київ. <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/16344.pdf>
4. Ханін І. Г., Білозубенко В. С., Сопін Є. О. Цифрова економіка: сутність, особливості та глобальні тенденції розвитку. Бізнес Інформ. 2021. №9. С. 65–72. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-9-65-72>
5. Краус Н. М., Голобородько О. П., Краус К. М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. Ефективна економіка. 2018. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6047>